

İSHAK BEĞ'İN ÜSKÜB'DEKİ VAKIFLARI

Dr. Mehmet İNBAŞI*

Türk-İslam şehirlerinin kurulması ve gelişmesinde vakıf eserleri birinci derecede rol oynamaktadır. Nitekim bir Osmanlı şehrinin fiziki yapısını oluşturan unsurların başında kale ve mahallelerden sonra cami, mescid, medrese, han, hamam ve zaviye gibi kuruluşlar gelmektedir. Cami, mescid, zaviye ve türbe gibi dini kurumlar, medrese ve mekteb gibi eğitim kurumları, darü'ş-şifa ve bimarhane gibi sıhhatle ilgili olarak hizmet veren kurumların kurulması ve bunların gelişmesini sağlayan vakıfların tahsis edilmesi, şehir ve kasabaların gelişmesinde büyük bir rol oynamaktadır¹. Umumiyetle bir cami etrafında toplanmış olan medrese, yemek pişirilen ve dağıtılan yer, misafir yurdu, hastane, hamam ve kervansaray gibi dini kültür ve ictimai yardım müesseseleri ile bu müesseselerin kalabalık memur ve hizmetlileri için yapılacak ikametgâhlarla, su yolu, kanalizasyon gibi beledi tesisler ve nihayet bu suretle meydana gelen tesislere devamlı bir gelir sağlamak maksadıyla inşa edilmiş olan han ve çarşılar, fırın, değirmen, mum imalathanesi, boyahane, salhâne, başhane, bayram ve pazar yerleri gibi imtiyaz mevzuu olan tesis ve mahaller çok defa yeni kurulacak şehrin veya eski bir şehrin imar ve iskanını gerçekleştirmek için kurulan zaviye ve tekkeler de şehrin gelişmesinde en önemli bir etken olmuştur³. İncelemekte olduğumuz dönemde Üsküb şehrinde görülen gelişme de diğer Türk-İslam şehirlerinde meydana gelen gelişmeye benzemektedir. İncelememizin ana kaynaklarını teşkil eden tahrir defterlerinde kaydedildiğine göre 1455'de Üsküb Şehri'nde iki büyük cami ve medrese ile imarethane vardı⁴. 1529'da ise Üsküb'de 6 cami, 42 mescid, 2 medrese ve 8 hamamın bulunduğu kaydedilmiştir⁵. 1544 tarihli defterde bunların sayısının arttığı görülmektedir⁶. Evliya Çelebi ise şehirde bulunan eserler hakkında; "...Küçük ve büyük tekke ve mescidleri ile 120 mihrabı vardır Amma bunlardan kırkbeşinde Cuma Namazı kılınır... Sultan Murad Han Camii Medresesi, Yahya Paşa Medresesi, İshak ve İsa Paşa Medreseleri, Mustafa Paşa Medresesi, Karlızâde Medresesi medresele-

rin en meşhurlarıdır. Dokuz adet Darü'l-kurraları var, fakat bunlar kubbeli olmayıp camiye bitişiktir. ..Yetmiş yerde mektepleri var, her cami kurbünde bir mekteb mukarrerdir. ..Yirmi adet tekkeleri var, ikiyüz adet de sebilhane sayılır...Hamamları gayet ferahtır...Yedi yerde misafirhanesi var. Hanları ve bekar san'atkârların kaldığı 13 tane bekar odaları vardır" şeklinde bilgiler vermektedir⁷.Salih Asım'ın şehirdeki dini ve sosyal müesseseler hakkında verdiği bilgiler, Evliya Çelebi'nin kayıtlarını teyid eder mahiyettedir⁸. XV. ve XVI. yüzyılda Üsküb'de yapılmış olan bu dini ve sosyal müesseseler, 1689'da Avusturyalı General Piccolomini'nin şehri işgal ile yağma ve tahrib etmesi üzerine büyük bir zarar görmüştü. Bu sebeple şehirde bulunan bu müesseseler bu işgalden sonra önemli bir tamirat geçirmiştir⁹. Şehirde bulunan dini ve sosyal müesseselerin sayıları XIX. yüzyılda daha da artmıştı¹⁰. 1921'de şehirde 21 cami, 27 mescid, ve 16 tekke bulunmakta iken bu sayı bugün 7 camiye ve 2-3 mescide düşmüştür. Bu camilerin büyük bir kısmı tahrib ve yok olurken özellikle 1963'de meydana gelen depremde sonra bazıları büyük bir tamirat geçirmiş, bazıları ise yıkılıp yok olmaya terk edilmiştir¹¹. Üsküb'de bulunan bu eserlerin içinde günümüze kadar gelebilen en önemli eser İshak Beğ camisidir.

İSHAK BEĞ CAMİİ VE MEDRESESİ

Sultan II. Murad ve Fatih devri devlet ricalinden olan İshak Beğ'in kimliği hakkında kaynaklarda muhtelif bilgiler vardır. İshak Beğ hakkında ilk olarak 1481 tarihli defterde "İshak Beğ b. Paşa Yiğit Beğ" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır¹². Buradan İshak Beğ'in Paşa Yiğit'in oğlu olduğu hükmüne varılabilir. Bununla beraber, İshak Beğ'in Paşa Yiğit'in evlatlığı yada kölesi olduğu yönündeki kayıtlar da oldukça fazladır. Nitekim Aşıkpaşazâde'de "Sultan Murad'ın şehadetinden sonra Üsküb'e Paşa Yiğit gönderildi ki İshak Beğ'in efendisi ve babası gibidir" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır¹⁴. Aşıkpaşazâde'nin verdiği bu bilgiler muasır ve daha sonra gelen birçok Osmanlı müellifi tarafından da verilmiştir ¹⁴.

İshak Beğ'in Üsküb'de bina ettirdiği camii ve medresesi bulunmaktadır.

İSHAK BEĞ CAMİİ

İshak Beğ'in yaptırdığı bu cami, bugün Üsküb'de bulunan en eski camidir. Kayıtlarda daha ziyade Alaca Camii diye geçmektedir¹⁵.

Kapının üzerindeki iki satırlık Arapça kitabe;

"El-imaretü's-şerife binaen Sultan Murad b. Mehemmed Han
Eser-i emirü'l-hayr İshak b. Paşa Yiğit Beğ
Fi senetü isneyn ve erbain ve semani mie"

şeklindedir. Bu kitabeye göre camii, Sultan II. Murad döneminde Paşa Yiğit'in oğlu İshak Beğ tarafından 842/1438'de yaptırılmıştır¹⁶. Caminin vakfiyesi ise Evâil-i Zi'l-ka'de 848/1444-45 tarihlidir¹⁷. Caminin kuzeydoğu cephesinde pencereden bozulmuş bir yan kapı üzerinde üç satır bir Arapça kitabe vardır. Bu kitabeden caminin Evahir-i Receb 925/Temmuz 1519'da İshak Beğ'in torunu Hasan Beğ tarafından genişletildiği anlaşılmaktadır¹⁸. Cami, genişlemesine dizilmiş üç göz, ve bir mihrab çıkıntısından ve revaktan meydana gelmiş bir terkidir. Yalnız merkezi kubbe ve revakın iki yan gözü kubbedir. Esas ibadet mekanı dar bir çıkıntıdan ibaret olup yan kanatlar sonradan genişletilmiştir. Cami duvarları üç sıra tuğla ve bir kesme taşla yapılmıştır. Mihrab arkasındaki pencereler, basit çerçeve içindedir. Minare kesme taştan, şerife ise istalaktitlidir. Bir çok defa tamir gören bu cami, bugün de hizmet vermektedir¹⁹.

1481 tarihli defterde kaydedildiğine göre İshak Beğ Camisinin görevlileri ve bunların gelirleri şu şekildedir²⁰:

İmam 105; Müezzin 90; Kaim 50; Ser Muhassıl 120; Hafız, Bedreddin 90; Hafız, Kurt 60; Hafız, Hacı Ömer 30; Muid, Abdi 40; Serdellal 90; Müezzin-i diğer 20; cabi 60 akçe.

İSHAK BEĞ MEDRESESİ

Banisi II. Murad devri ümerasından İshak Beğ'dir. Medresenin hangi tarihte yapıldığı bilinmemektedir. Bugün ayakta kalan caminin kitabesinden anlaşılacağı üzere camii, 1444'de yapıldığından medresenin de bu veya buna yakın bir tarihte yapılmış olduğu düşünülebilir. Medrese, paye bakımından 918/1512-13 tarihinden önce kırklı iken 955/1548-49'da ellili medreseler arasına girmiştir²¹. Caminin yanında bulunmakta olan bu medreseden bugün bir eser bulunmamaktadır²².

İshak Beğ Medresesi'nin isimleri tespit edilen müderrisleri şunlardır²³:

Molla Şücaeddin İlyas; Dimetokalı olup, Müferrid Şüca' veya Üsküb Şeyhi diye şöhret bulmuştur. İshak Beğ Medresesi'nde kırk yıl müderrislik etmiştir. 920/1514 veya 929/1523'de öldüğü tahmin edilmektedir²⁴.

Ahmed Çelebi; Hızır Bey Çelebi'nin üçüncü oğludur. Sultan II. Mehmed zamanında Üsküb Medresesi ve kadılığı görevinde bulunmuştur²⁵.

Sarı Gürz Hamza Efendi; İstanbul ve Bursa'dan sonra Üsküb'de müderrislik yapan bu zat, 927/1521'de vefat etmiştir .

Diğer müderrisler; İbn-i Kemal Efendi, Taşköprülü Musliheddin Mustafa, İshak Çelebi b. İbrahim Üskübî, Leyszâde Pir Ahmed, Mimar-zâde Muhyeddin Mehmed, Muhyeddin Efendi, Taşköprüzâde İsamüddin Ahmed, Karesili Hüsameddin Hasan Çelebi, Arap-zâde Abdülbaki Efendi, Zeyrek-zâde Paşa Çelebi, Hayreddin Efendi ve 1548'de müderris olup 1553'de vefat eden Şeyh Hüsam Efendi'dir²⁶.

1481 tarihli deftere göre, İshak Beğ İmaretî'nin görevlileri ve tasarruf ettikleri gelirler ise şu şekildedir²⁷:

Hasan Fakih, şeyh 7; Hacı Ali, müteveli 28; Abdi, katib 4; Musliheddin, kilardâr 3; Mehmed, kayyum²⁹ 2; Yusuf, nakib 2; Aydın, tabbah 4; Şirmerd, çırağ 2; Musa, türbedar 2; Hacı Mehmed, bevvab 1; Mecdi, meremmetçi 2; Hacı el-Mezid, muid 2; Ali, imam 4; Seydi Ali, müezzin 3; Müderris fi yevm 30; Talebe 11; Muid 2; Aher ihvanan 10 nefer fi yevm 10; İmam-ı mahalle-i İshak Beğ 3; Müezzin 2; Cabi 3; Hafız-ı küttab 1; Bevvab 2; Nazır-ı kadı 2; Kalenderhane şeyhi 8; Müezzin-i cami 1.

İsimleri ve vazifeleri ile ne kadar gelirlerini olduğunu zikrettiğimiz bu görevliler sayesinde imaretin ne kadar büyük bir önem arzettiğini ve yapılacak işlerin en küçük ayrıntısına kadar belirlenip görevliler tayin edildiğini öğrenmekteyiz.

Tahrir Defterleri'nde İshak Beğ imaretî ve medresesine vakfedilen yerler ve bunların ne suretle vakfedildiği şu şekilde kaydedilmiştir:

"Vakf-ı imaret ve medrese-i merhum İshak Beğ ki der nefsi-i Üsküb vaki şude est. Karye-i Bane ve Mirkofça nam köyleri haracları ve ispençeleri ile hududı ve sınuru ile sâbıka merhum ve mağfur Sultan Murad Han nevverallahu kabrehu, mülklüğe vermiş ve mülk itdüğüne tevki'i şerif erzani kılmış ba'dehu merhum Sultan Mehmed Han tâbe serahu dahi mülkiyeti mukarrer ve musaddık dutub dilerse sata ve dilerse vakf ede ve dilerse bağışlaya deyu hükm-i cihan meta' ihsan etmişler merhum İshak Beğ dahi nefsi-i Üsküb'de olan imaretine ve medresesine vakf eylemiş, ba'dehu Sultan Bayezid Han dahi ber karar-ı sabık mukarrer dutub mukarrernâmeler vermişler deyu defter-i atikte mukayyed bulunmağın defter-i cedide sebt olundu."

İshak Beğ evkafına tahsis edilen bu köylerin harac ve ispençeleri başlangıçta padişaha tahsis edilmiş fakat 1529'dan itibaren köylerin bütün gelirinin vakfa verilmesi kararlaştırılmıştır.

Evkaf Defteri'ne göre İshak Beğ'in vakıfları şunlardır³⁰; Bane ve Mirkofça köyleri ile Hoca mezraası, bazı eşcar-ı muhtelif, bağ ve bahçe, ağaçlar ve mer'alar, su yolu ve değirmen mevzi, Terzi Hamza mülkü, hamama yakın 12 dükkan, Selçuk Hatun mülkü³¹ ile Yeni han yanındaki 20 dükkan, Paşa Yiğit vakfı ile eski hana bitişik 20 dükkan; Debbağ Oruc Fakih mülkü ile eski hamam ve 7 dükkan, İnebeği b. Tanrıvermiş mülkü ile 7 dükkan, Çarşı ortasındaki 24 dükkan, varis mallardan kalanlar ve 2 dükkan, bir kıt'a zemin-i arzın tamamı vakıf geliri olarak tahsis edilmişti. Vakıfnâme'de belirtildiğine göre bu imarette; 1 müderris, 1 şeyh, 1 imam, 1 müezzin, 1 katib, 1 nakib, 1 bevvab ve 10 cüzhâni bulunmaktaydı.

İshak Beğ evkafına tahsis edilmiş olup incelemiş olduğumuz Tapu-Tahrir Defterleri'nde kayıtlı bulunan vakıflar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Bu tabloda verilen gelirlere dikkat edilecek olursa, 1529'a kadar olan süre içinde evkafa tahsis edilen gelirlerin türü ve miktarı daha fazla iken bu tarihten itibaren sadece köylerden alınan gelirlerin vakfedildiği görülür.

İSHAK BEĞ EVKAFINA TAHSİS EDİLEN GELİRLER

VAKIFLARI	1455 ³²	1468 ³³	1481 ³⁴	1529 ³⁵	1544 ³⁶	1569 ³⁷
Bane ³⁸				12.343	14.559	29.285
Mirkofça				38.669	43.217	44.315
Bukravik-Radaşani	29.246	34.802	53.849	14.124		
Hamam Mukataası	10.000	10.000	10.500			
Kervansaray ³⁹	7.000	15.000	16.000			
Dükkanlar	8.316	19.720	39.560			
Dükkanların sayısı	88 adet	100 adet	170 adet			
Bezzazhane sandık	48 adet	48 adet	52 adet			
Bağ-bahçe değirmen		200				
Hububat vesaire			7.302			
TOPLAM	54.562	79.722	127.211	65.136	57.776	73.600

Bu tabloda elde edilen sonuçlara göre, İshak Beğ'in Üsküb'de bulunan cami, mescid ve imaretine tahsis edilmiş bulunan gelir en fazla 1481 tarihli defterde kaydedilmiştir. Daha sonraki dönemlerde bu miktar azalmıştır. Bunun sebebinin Üsküb'de İshak Beğ evkafından başka yeni yeni vakıf müesseselerinin kurulması ve bunlara gelir temin edecek yerlerin az olması şeklinde izah edilebilir.

İsa Beğ evkafına tahsis edilen Bane ve Mirkofça köylerinin ahalisi Üsküb'e su getirilmesinde rol oynadıkları için avârız-ı divaniye ve tekalif-i örfiyeden muaf tutulmuşlardır⁴⁰.

KISALTMALAR

- BA. Başbakanlık Arşivi,
TD. Tapu-Tahrir Defteri,
TK.KKA. Tapu Kadastro Kuyûd-u Kadîme Arşivi,
MD. Mühimme Defteri,
MAD. Maliyeden Müdevver Defterler,
İFM. İktisat Fakültesi Mecmuası,
TSM. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi ve Kütüphanesi,
TED. İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Tarih İncelemeleri Dergisi,
KKT. Başbakanlık Arşivi Kamil Kepeci Tasnifi,
RD. Ruûs Defteri,
İA. İslam Ansiklopedisi,
Eİ. Encyclopaedia Of Islam.

*Atatürk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Tarih Bölümü.

1. ERGİN, Osman., Türk Şehirlerinde İmaret Sistemi, İst. 1939 s. 63 vd.; ORHONLU, Cengiz., Osmanlı İmparatorluğu'nda Şehircilik ve Ulaşım Üzerine Araştırmalar, Der. Salih ÖZBARAN, İzmir 1984 s. 1.
2. BARKAN, Ö.L., Şehirlerin Teşekkül ve İnkişafı Tarihi Bakımından Osmanlı İmparatorluğu'nda İmaret Sitelerinin Kuruluş ve İşleyiş Tarzına Ait Araştırmalar, İFM. XXIII/1-2 İst. 1963, s. 239.
3. AKDAĞ, Mustafa., Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi I, İst. 1979 s. 484.
4. BA. MAD 12 vr. 212b-215a.
5. BA. TD 370 s. 121-122.
6. Bu tarihte Üsküb'de 6 cami, 42 mescid, 2 medrese, 4 imaret, 8 hamam, ve 4 han vardı. BARKAN, Ö.L., Quelques Remarques Sur La Constitution Sociale Et Demographique Des Villes Balkaniques Au Cours Des XVe XVIe Siecles, Istanbul A La Jonction Des Cultures Balkaniques, Mediterraneennes, Slaves Et Orientales, Aux XVIe-XIXe Siecles, Bucarest 1977, s. 292.

7. EVLİYA ÇELEBİ, Seyahatnâme V, İst. 1315 s. 555-556.
8. "İshak Beğ ve oğlu İsa Beğ ve Yahya ve Mustafa ve Mehmed Paşalar gibi daha bazı eazim-i rical-i devletin makarr ve medfeni olmuş pek çok müessesat-ı diniyye ve hayriyye inşa ve bu eserleri ibka ve vakıflarını a'la eylemek üzere hayli erazi vakfeylemişlerdir", SALİH ASIM, Tarihçe-i Üsküb, TSMA, Mehmed Reşat 616, İst. 1327, s. 2.
9. SALİH ASIM, a.g.e., s. 4.
10. ŞEMSEDDİN SAMİ, Kamusu'l-A'lam II, İst. 1306 s. 932-933.
11. BAJRAKTAREVIC,F., "Üsküb" Eİ IV, s. 1110.
12. BA. TD 16M s. 175.
13. AŞIKPAŞAOĞLU Tarihi, nşr. N.ATSIZ, Ank. 1985, s. 66.
14. İshak Beğ'in Paşa Yiğit'in evlatlığı yada kölesi olduğunu belirten kaynaklar; Mehmed Hemdemi SOLAKZÂDE, Solakzâde Tarihi I, Nşr. Vahit ÇABUK, Ank. 1989 s. 71; HADİDİ, Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523) Nşr. N.ÖZTÜRK, İst. 1991, s. 187; ANONİM Tevârih-İ Âl-i Osman, F.Giese Nşr. N. AZAMAT, İst. 1992 s. 30; Araştırma eserler; AYVERDİ, E.H., Yugoslavya'da Türk Abideleri ve Vakıfları, VD. III, (1956) s. 154.; TAMER, Vehbi., Fatih Devri Ricalinden İshak Paşa'nın Vakfiyeleri ve Vakıfları, VD. IV, (1958) s. 107.
- 15 . Evliya Çelebi, Seyahatnâme V, s. 556; ELEZOVIC, Glisa.,Turski Spomenici, Kniga 1 Cveska 1, 1348-1520, Beograd 1940, s. 14-24.
16. KALESI, Hasan., The Oldest Vakuf Charter In Yugoslavia, Prilozi 36 (1986), Sarajevo 1987 s.233; AYVERDİ, Avrupa'da Osmanlı., s. 258; EYİCE, Semavi., İlk Osmanlı Devrinin Dini-İctimai Bir Müessesesi Zaviyeler ve Zaviyeli Camiler, İFM. XXIII/1-2 (1963), s. 40; DUDA, Herbert W., Balkantürkische Studien, Wien 1949, s. 44-45; BARKAN, Quelques Remarques Sur Les Villes Balkaniques, s. 290-291; EYİCE, S., Üsküb'de Türk Devri Eserleri, Türk Kültürü 11 (Eylül 1963), s. 22.
- 17 . Evkaf Defteri 632/8 s. 425-427; Eyice, bu vakfiyeyi 848/1445 olarak göstermektedir. Bkz. Zaviyeler Zaviyeli Camiler, s. 40; Kalesi, 848/20 Nisan 1444 olarak bkz. The Oldest Vakuf, s. 233; Duda da Kalesi'nin verdiği tarih olan 20 Nisan 1444'ü vermektedir. bkz. Balkantürkische Studien, s. 45.
18. AYVERDİ, Avrupa'da Osmanlı Mimari., s. 258; ayn. mtıl. Yugosyavya'da Türk., s. 155; EYİCE, Üsküb'de Türk., s. 24; Nazif Hoca, "Üsküb" İA XIII, s. 126.
- 19 . AYVERDİ, Avrupa'da Osmanlı., s. 256-257; DUDA, Balkantürkische Studien, s. 46-47; ELEZOVIC, Turski Spomenici, s. 14-17; .
20. BA. TD 16M s. 175.
- 21 . BALTACI, Cahit., XV-XVI. Asırlarda Osmanlı Medreseleri, Teşkilat, Tarih, İst. 1976, s. 259-260; ÖZERGİN, M.Kemal., Eski Bir Rûznâme'ye Göre İstanbul ve Rumeli Medreseleri, TED. 4-5, İst. 1974, s. 280.
22. AYVERDİ, Avrupa'da Osmanlı., s. 258; STOJANOVSKI, A.- KATARCIJEV, İ.- ZOGRAFSKI, D., Istorija Na Makedonskiot Narod, Skopje 1988, s. 101-103.

- 23 . HOCA SADEDDİN, Tâcü't-Tevârih V, s. 96.
24. HOCA SADEDDİN, a.g.e., s. 151.
25. a.g.e., s. 229.
26. BALTACI, Osmanlı Medreseleri, s. 260-261.
27. BA. TD 16M s. 178.
28. İshak Beğ evkafı mütevellilerinin görevlerinde ihmalleri görüldüğünden Şaban 980/Aralık 1572'de bir hüküm gönderilmişti. Buna göre; "Üsküb Kadısına hüküm yazıla ki; Haliya nefsi Üsküb'de vaki olan Merhum İshak Beğ imaretinin kaim-i makam mütevellisi Ahmed kapuma gelüb bundan akdem imaret-i mezbure mütevellisi olanlar şart-ı vâkıfa muhalif beş akçe nezarete ve elli akçe cibayete ve iki akçe vekil-i harc ta'yin olunub ve bazı zamanlar dahi verib mâl-i vakfa gadr etmişlerdir. Yerlü yerinde görölüb şart-ı vâkıfa muhalif olanlar def' olunmasın taleb ederim ve bu hususda elime şer'i kanunlar dahi verilmiştir deyu ibraz eyledi. İmdi buyurdum ki hükm-i şerifim vardıkda bu babda huzuru lazım olanları evkaf-ı mezbu-re mütevellisi ile muvacehe edüb ve ma'mule olan şer'i şart-ı vâkıfa kanun-ı şerife nazar idüb ve mucibi ile amel idüb bahs-ı şer'i lazım olan şer'i şart-ı vâkıfa muhalif kimesneye vech ettirmiş, şöyle bilesin. Tahriren fi 8 Şa'banü'l-muazzam sene 980" BA. KKT. Ahkam Defteri 67, s. 767.
- 29 . Kayyumluk görevi 1070/1659'da İshak'ın fevti üzerine Mustafa isminde birine verilmişti. BA. KKT. RD. 217 s. 29.
30. Evkaf Defteri 632/8 s. 425-427.
31. 1453 tarihli defterde "Emlak-ı Selçuk Hatun zenn-i Hamza Beğ" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Hamza Beğ'in hanımı olan Selçuk Hatun'un Üsküb'de emlakı bulunmaktaydı. Hamza Beğ ise İsa Beğ'in ser-bevvâbini olarak kaydedilmişti. Selçuk Hatun'un emlakı ise; Vardar suyu kenarında bostan, bahçe ve evler, Vardar Nehri üzerinde olup 6 ay dönen ve hasılı 3.000 akçe olan iki değirmen, Horsovi'de 10 dükkandan elde edilen 100 akçe, yine Harsovi'de kirası 15 akçe olan 11 dükkandan elde edilen 165 akçe, değirmenin yanında çayır, bahçe ve bostanlar Selçuk Hatun'un mülkü olarak kaydedilmiştir. BA. MAD 12 vr. 212b; TD 149 s. 6; TD 232 s. 9; TK. KKA. TD 190 vr. 6b-7a.
32. BA. MAD 12 vr. 213a-215a; BARKAN, Quelques Remarques Sur Les Villes Balkaniques, s. 291.
33. BA. TD 4 s. 833-837.
34. BA. TD 16M s. 165-178; BARKAN, a.g.m., s. 291.
35. BA. TD 149 s. 125-131; TD 370 s. 132.
36. BA. TD 232 s. 823-831.
37. TK.KKA.TD 190 vr. 299a-302b.
38. Bane, Mirkofça ve Bukravik köylerinin geliri 1529'a kadar birlikte kaydedilmiş, 1529'da ise bunlardan Banc ve Mirkofça köylerinin gelirleri ayrı ayrı kaydedildiği gibi bir de bu tarihte Radaşani köyü eklenmiş, fakat bu köy sonraki tarihlerde

başka bir evkafa tahsis edilmiştir.

39. Bu evkafa tahsis edilmiş olan hamam mukataası, kervansaray, dükkan gelirleri ve bezzazhanede bulunanlardan elde edilen gelirler 1529 ve sonraki tahrirlerde kaydedilmemiştir.

40. "Üsküb Kadısına hüküm yazıla ki, Üsküb Kadısı mektub gönderüb Üsküb'de merhum İshak ve İsa Beğ evkafından Bane, Mirkofça ve Kılcavişte ve Dıraçeva nam karye Üsküb'e tabi Kaçanik bac derbendi içinde olan nehirden mahrus-e-i mezbureye bir ark gelüb nefsi Üsküb'de olan saray-ı amireye ve Üsküb'e su getürüb şehirde vaki' olan çeşmeler hamamlar ve asitaneler ve bağçeler ve bağlar ve şehrin sayir mühimmatına hizmet eden kura halkı gelüb hizmetleri mukabilinde avârızdandan muafnâme-i sıdka olunmuştu ve lakin kazâ-i Üsküb'de tekâlif-i örfiyeler emr olundukda anlar muafnâmelerini göstermişlerdir. Madam ki bu su hizmetinde bulunurlar, üslûb-u kadîm üzere avârızdandan ve tekâlif-i örfiyeden muaf olalar... tahriren fi 24 C.ahir 984 (Ağustos 1576)" BA. MAD. 7534, s. 961, 967, 969.

